

Hva nå Agder?

Nasjonalt reformstrategi og alternative veivalg for kommunene

Informasjonsmøte om Kommuneproposisjonen i
regi av Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Kristiansand 12.mai 2016

Av Geir Vinsand, NIVI Analyse

Vekslingsfase

1. H2014-V2016: Lokale prosesser og lokale veivalg
2. H2016-V2017: Regionale vurderinger og nasjonal konklusjon

Blir det sånn?

- Fylkesmannen gjør sine vurderinger
- Stortinget vedtar ny kommune- og regionstruktur våren 2017.
- Deretter implementering av ny kommune- og regionstruktur
- Iverksetting fra senest 2020

Viktige spørsmål

- Hva står det om?
- Hvorfor har vi gjort det før?
- Hvordan går det?
- Hvilke alternative kommunestrukturer kan tenkes på Sørlandet?

Lurer også på

- Hva kan skje hvis lite eller ingenting skjer?
- Finnes en optimal kommunestruktur?
- Er det noe som absolutt ikke går an?
- Hva kan bli vektlagt i fase 2?
- Hvem er da særlig utsatt?
- Hva kan flertallet på Stortinget finne på?
- Finnes en plan B?
- Hadde de plan B i DK, FIN og SVE?

Hvorfor kommunereform?

- **Fordi de geografiske områdene endrer seg**
 - Noen kommuner tømmes for folk, andre fylles
 - Nye kommunikasjoner skaper nye fellesskap
 - Grensene kan bli helt tullete!
- **Fordi kommunenes oppgaver endrer seg**
 - Hvis kommunene har få og enkle oppgaver, kan de være små
 - Hvis kommunene har store og viktige oppgaver, blir kommunestørrelsen viktig
- **Fordi det er nødvendig for å nå viktige samfunnsmessige mål**

Hva står det om?

- Livet
- Likeverdigheten
- Kompetansen
- Kvaliteten
- Rettssikkerheten
- Påvirkningskraften
- Ressursfordelingen
- Lokaldemokratiet
- Den øvrige forvaltning
- **Og landets kommunesystem**

Landets kommunesystem

1. Demokrati gjennom direkte valg
=> Krav til egenregi for kjerneoppgaver
2. Bredt oppgaveansvar
=> Nei til spesialkommuner og særkommuner
3. Enhetlig oppgavefordeling
=> Nei til oppgavedifferensiering utenom storby
4. Enhetlig finansieringssystem
=> Ramme, objektive kriterier
5. Likebehandling gjennom statlig styring
=> Likestilt og likeverdige lokaldemokrati

Født som prestegjeld i 1837

- todelt kommunesystem

1. Bykommuner (37)

2. Herredskommuner (355)

- Amtskommuner (20)
- Sognekommuner (hundrevis)

Sum: 392 kommuner

Vokste til 744 kommuner på 1930-tallet

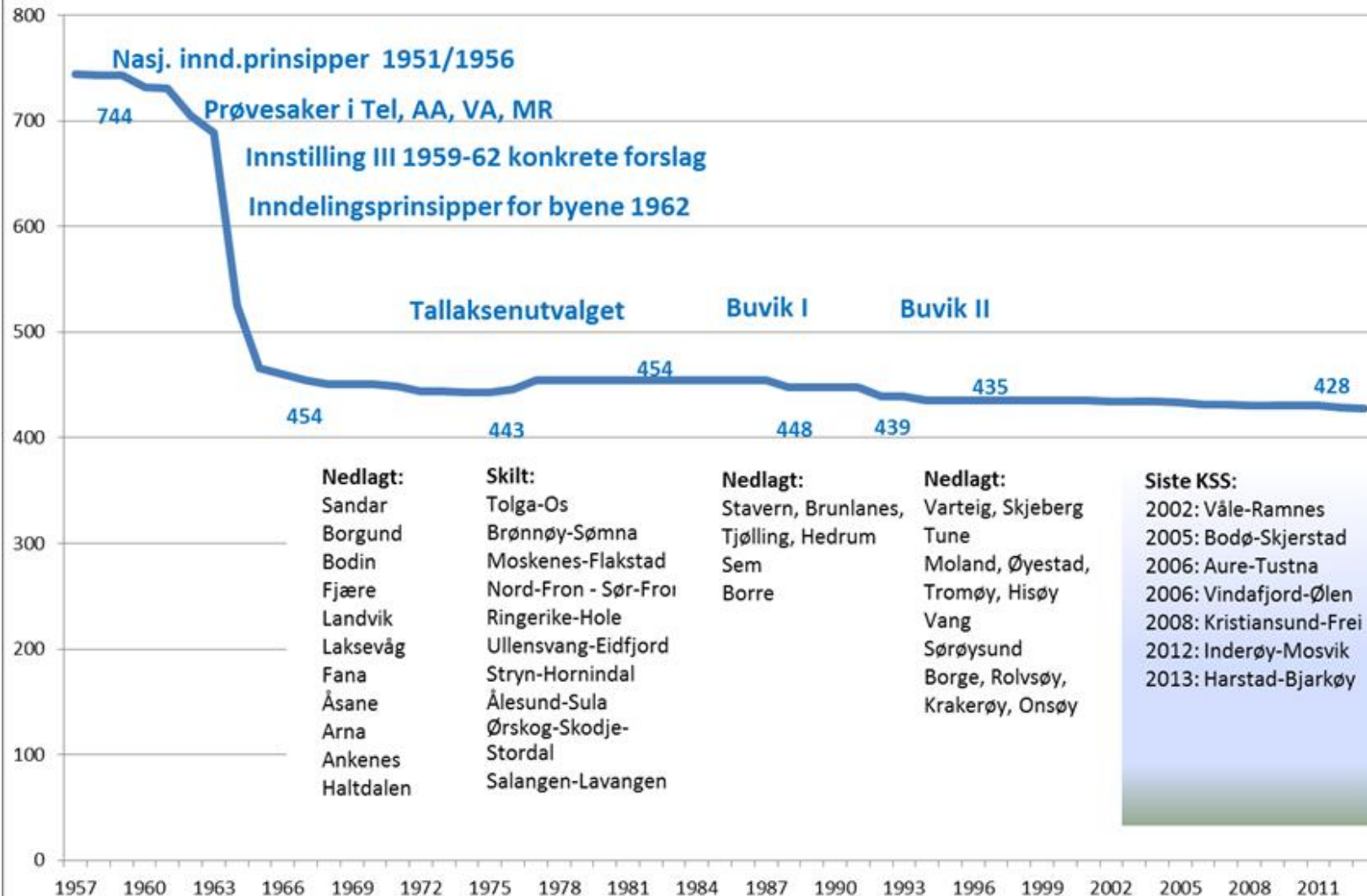
+ en mengde spesialkommuner

Inndelingsprinsipper 1956

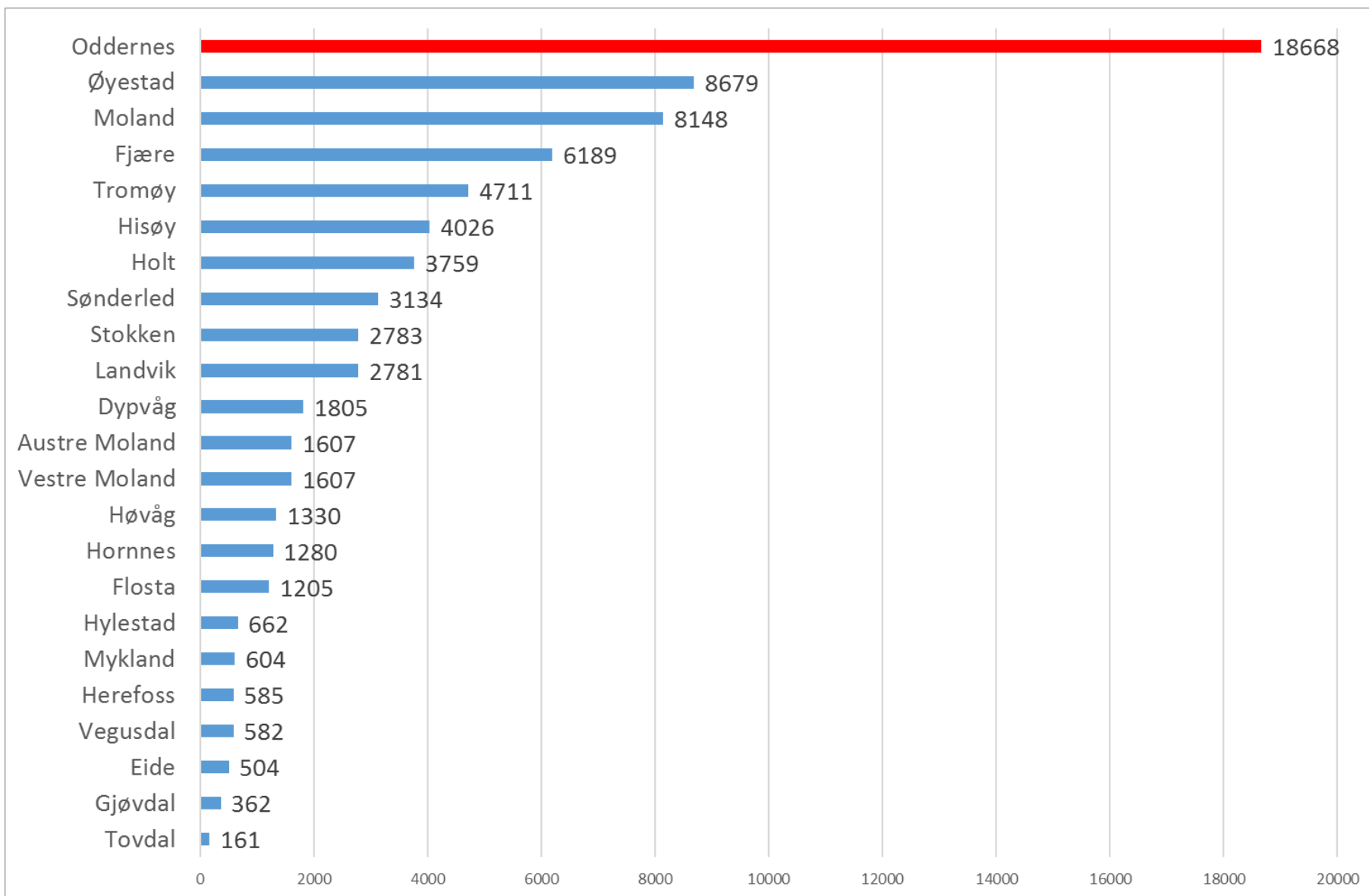
- Kommunene bør ha **tilstrekkelig befolkningsgrunnlag** for en forsvarlig og tidsmessig administrasjon og tjenesteapparat og som gir økonomisk grunnlag og handlevne
- Krever kommuner med minst 2500-3000 innbyggere, **helst 5-10.000 innbyggere** der de geografiske forholdene ligger til rette for det
- Kommuner bør ha eller bør kunne utvikle et **kraftig, levedyktig sentrum**, ved hjelp av gjennomførte og planlagte endringer i kommunikasjonene
- Kommunene bør kunne ta ansvar for å rasjonalisere skoleverket og sørge for en vellykket **utbygging av 9-årig grunnskole**

Antall kommuner 1957-2016

Endringer i kommuneinndelingen 1957-2013

Nedlagte kommuner etter 1960

Refleksjoner

- Hva var hovedbegrunnelsen?
- Hvordan gjorde vi det?
- Vellykket resultat?
- Kunne vi klart oss uten?

Hvor mange kommuner har under 3000 innbyggere på Sørlandet i dag? 12 av 30

Mål for kommunereformen

- Bedre tjenester
- Mer samordnet samfunnsutvikling
- Økonomisk robuste kommuner
- Sterkere lokaldemokrati

Målbilde nye strukturer

1. Helst 15-20.000 innbyggere (Vabo)
2. Kommunegrensene bør sammenfalle med funksjonelle samfunnsutviklingsområder
 - Ett tettsted én kommune
 - Ett integrert arbeidsmarked én kommune (+25/30 prosent utpendling til senterkommune)
3. Tilrettelegging for flere oppgaver og redusert statlig detaljstyring
4. Spesialløsning for de ufrivillige små
 - Avlastning fra vertskommune
 - Lokalstyre innenfor en regionkommune

Status pr 6.mai 2016

- 67 sier nei (16%)
- 72 utreder (17%)
- 55 forhandler (13%)
- **220 int.avtale (51%)**
- **14 vedtatt fusjon (3%)**

Sandefj.+Stokke+Andebu=Sandefj.

Larvik+Lardal=Larvik

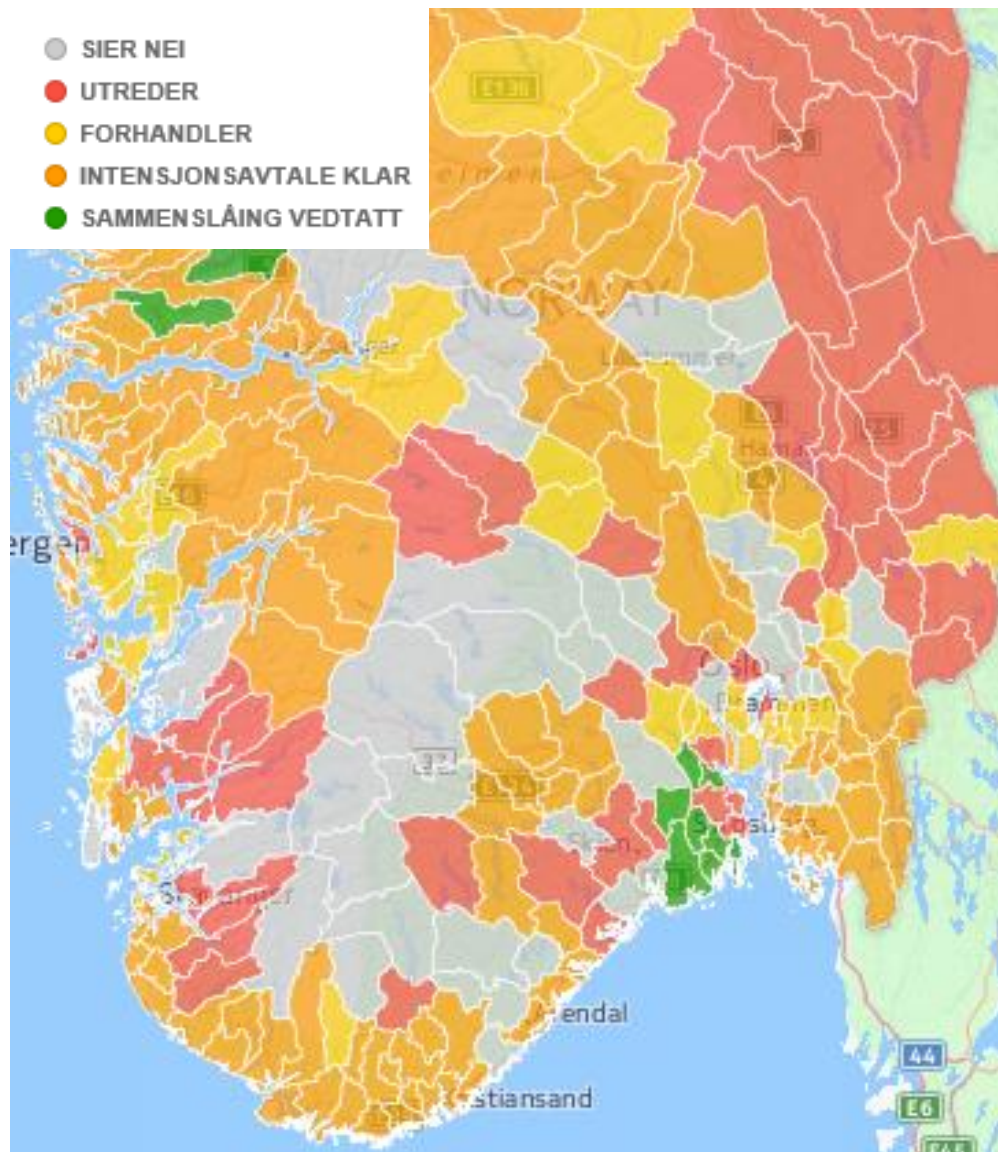
Holmestrand+Hof=Holmestrand

Nøtterøy+Tjøme= Færder

Rissa + Leksvik = Indre Fosen

Sunnfjord=Førde, Gaular, Jølster

Kilde: Kommunal Rapport/NIVI

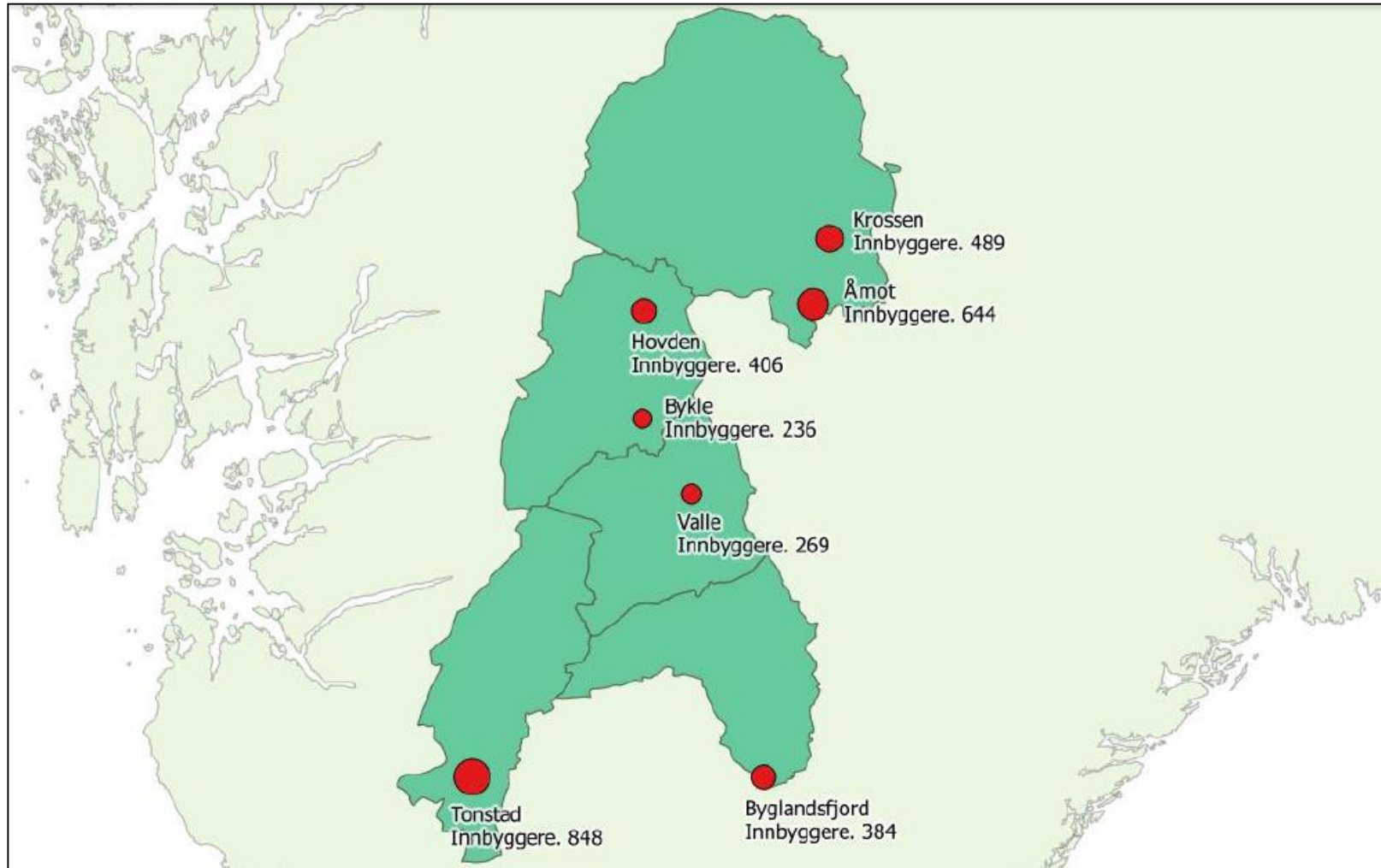
Mang slags nye kommuner

- Nye storbykommuner: Kristiansand, Asker, Bergen
- Dominokommuner: Arendal, Follo, Stavanger
- En ny naboidyll: Trondheim-Klæbu
- Ny tvillingby: Volda-Ørsta
- Og bygdeby: Kanskje litt større Bø
- Og ny saftig motvektskommune: Færder

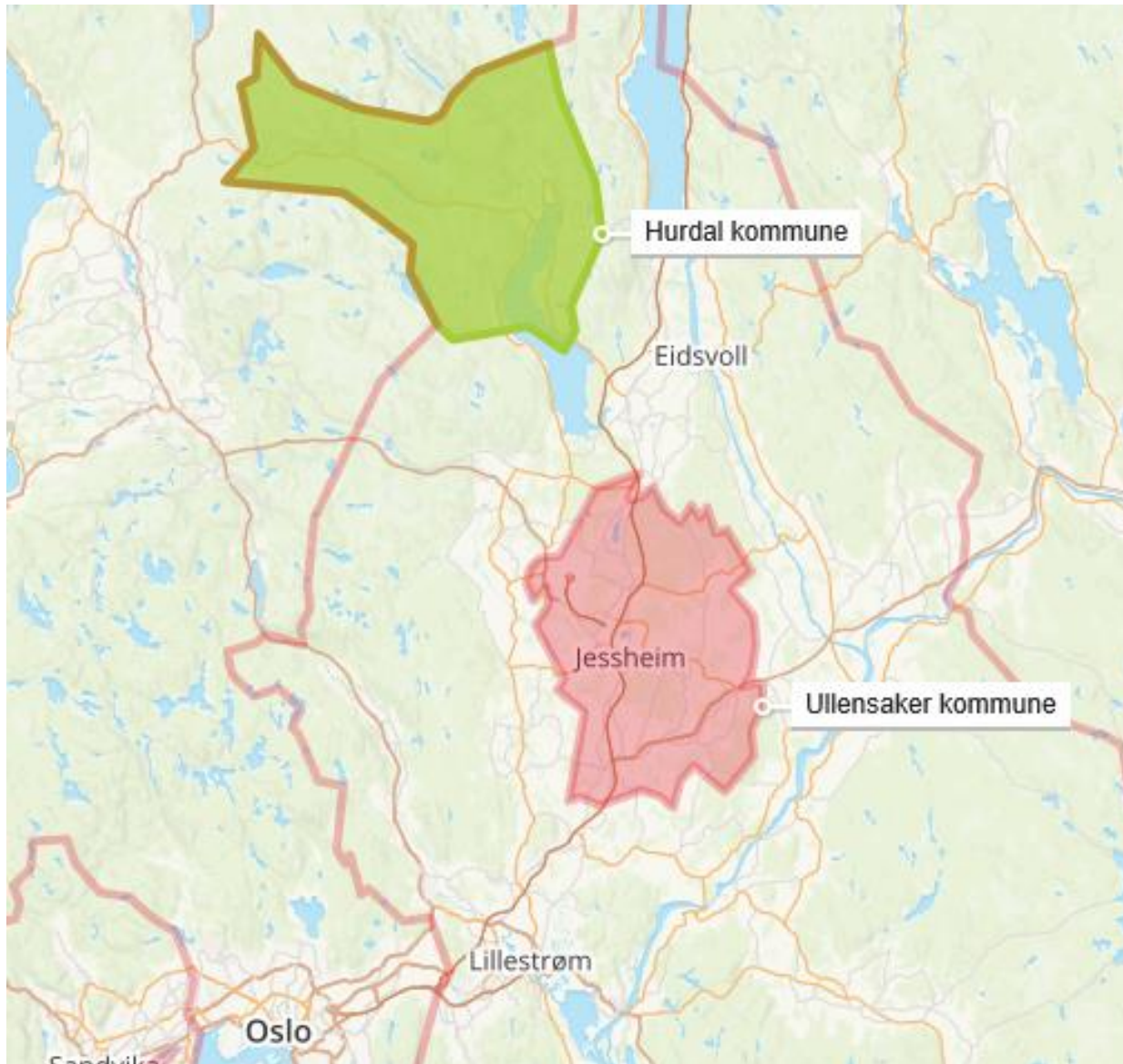
Jada

- Land-land- og enda mer land
- Rene gøy på landet kommuner
- Et enda større øyrike
- Samling øverst i dalen
- På fjellet
- Og rundt fjellet

Heldigvis forlatt: Langfjella kommune

Er hoppoverkommuner greit?

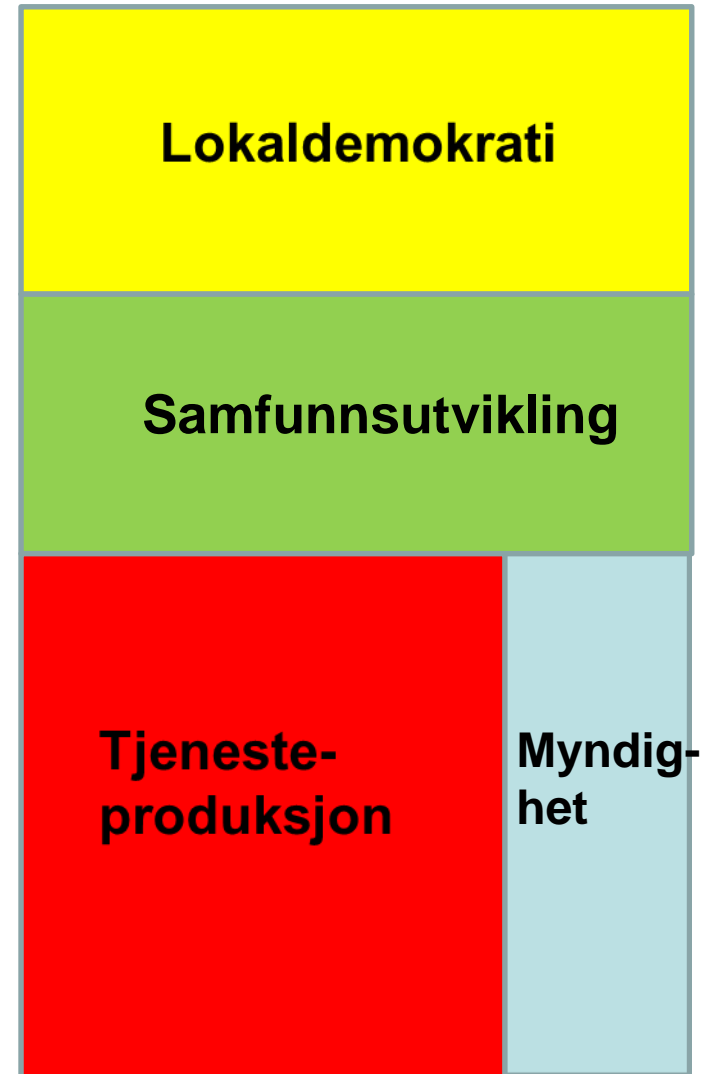
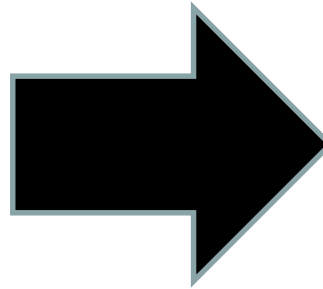
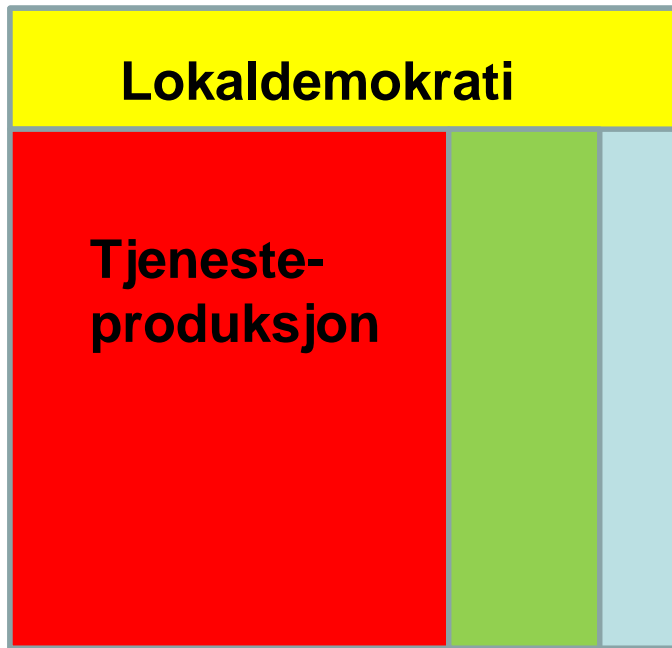

Minst 4 trygghetspakker

- Trygghet for velferd
- Trygghet for lokal utvikling
- Trygghet for de ansatte
- Trygghet for rettferdig økonomisk fordeling

Lystgass: Felles samfunnsutvikling, nye oppgaver, nye roller, sammen om ny kommune, økt påvirkningskraft, isolasjon i utdatert struktur er ingen løsning

Nye kommunekonsept med vekt på samfunnsutvikling

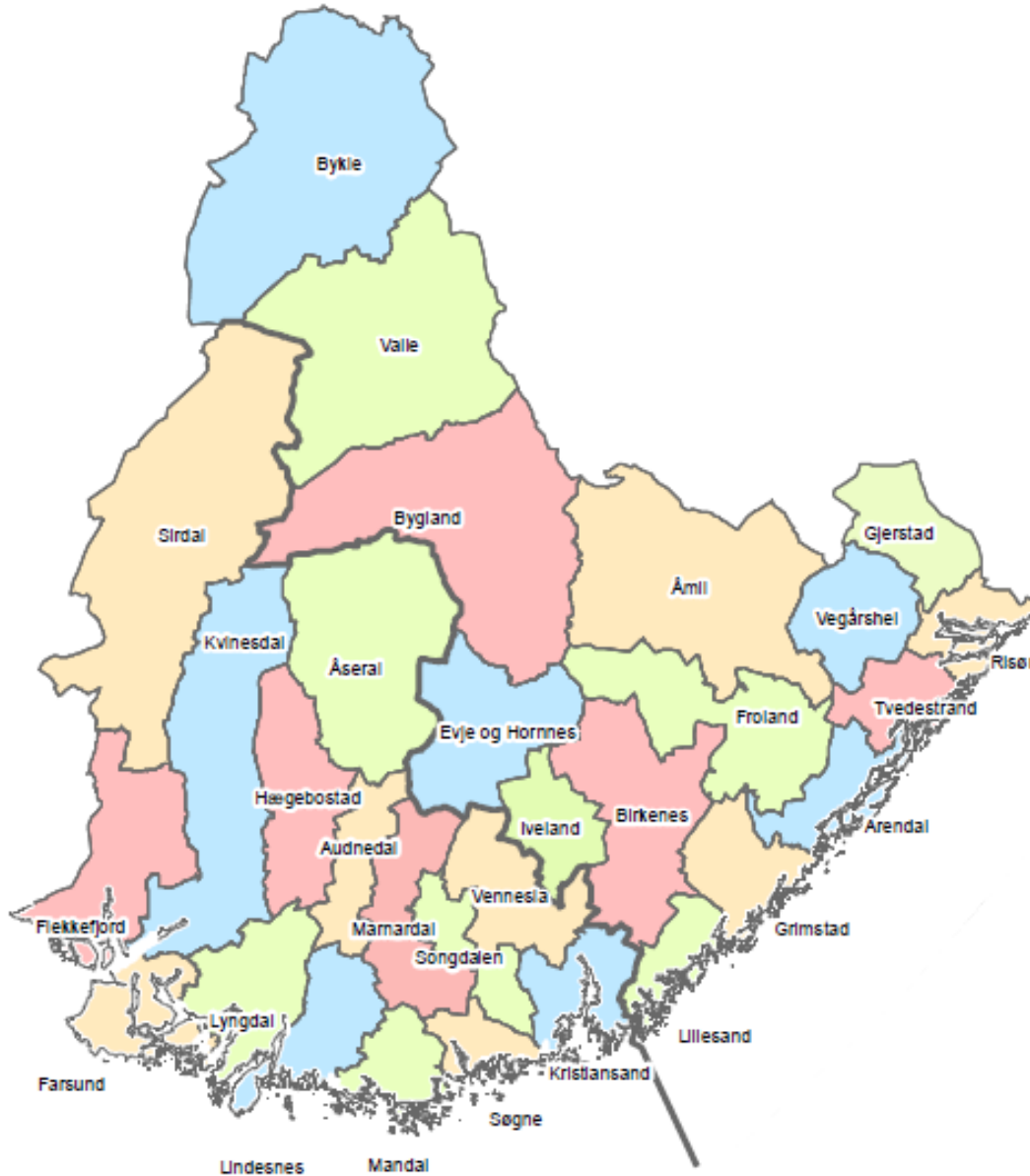

Alternative kommunestrukturer for Agder

1. O-alternativet
2. Intensjonsalternativet
3. Regionkommunealternativet

O-alternativet

Kommune	01.01.2016
Kristiansand	88447
Arendal	44313
Grimstad	22550
Mandal	15529
Vennesla	14308
Søgne	11260
Lillesand	10577
Farsund	9705
Flekkefjord	9096
Lyngdal	8497
Risør	6920
Songdalen	6419
Tvedestrand	6014
Kvinesdal	5981
Froland	5618
Birkenes	5147
Lindesnes	4943
Evje og Hornnes	3582
Gjerstad	2473
Marnardal	2290
Vegårshei	2036
Åmli	1847
Sirdal	1832
Audnedal	1750
Hægebostad	1702
Iveland	1317
Valle	1242
Bygland	1204
Bykle	945
Åseral	942

Strukturelle kjennetegn

- Polarisert struktur, forsterkes som følge av forventet demografisk utvikling
- Flere «frivillige» småkommuner
- Flere vippekommuner med uavklart regiontilhørighet
- Regiontranghet og korte avstander i byregionene
- De som er mye sammen hører nødvendigvis ikke sammen

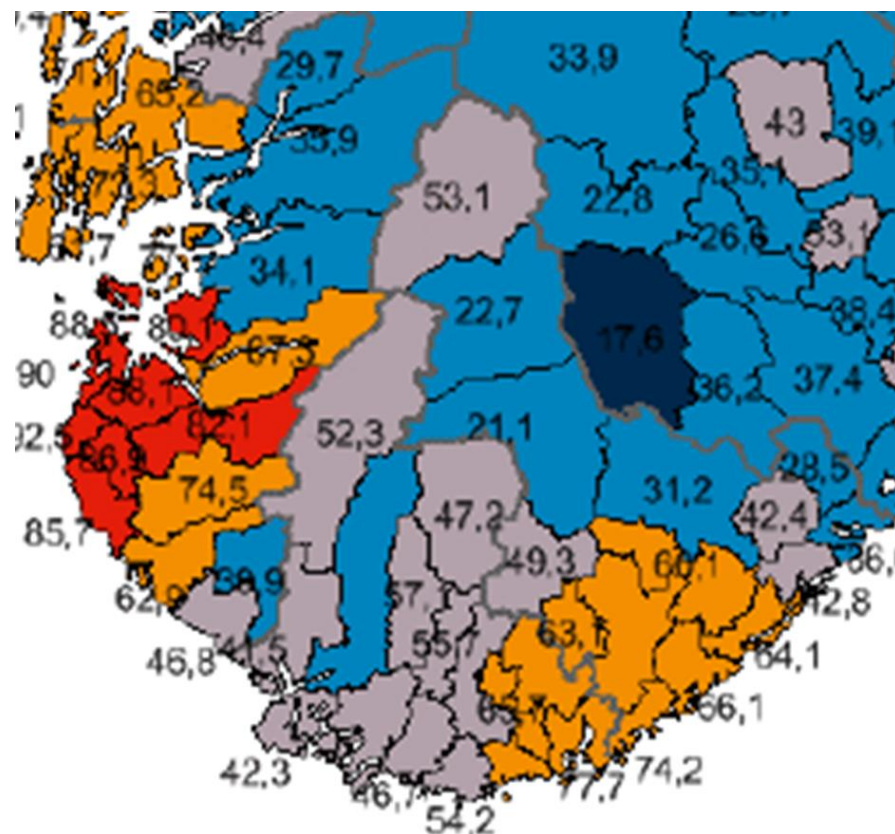
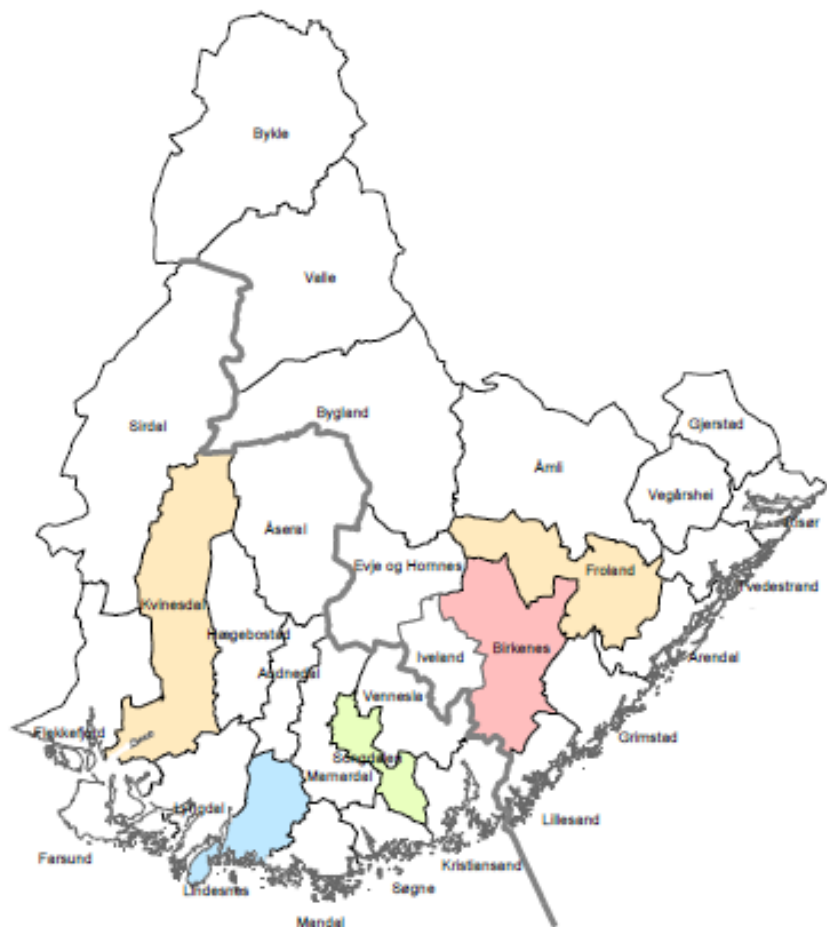
Bryter med kommunereformens mål og kriterier

- For mange krumtappkommuner med små og sårbare fagmiljøer
- Fragmenterte byregioner
- For lite utviklingskraft og lokal konkurranse i samfunnsutviklingen
- Manglende økonomisk bærekraft
- Fortsatt streng statlig styring
- Økt interkommunalt samarbeid
- Folkevalgt region som overkommune
- Ingen ytterligere desentralisering
- Fare for differensiering

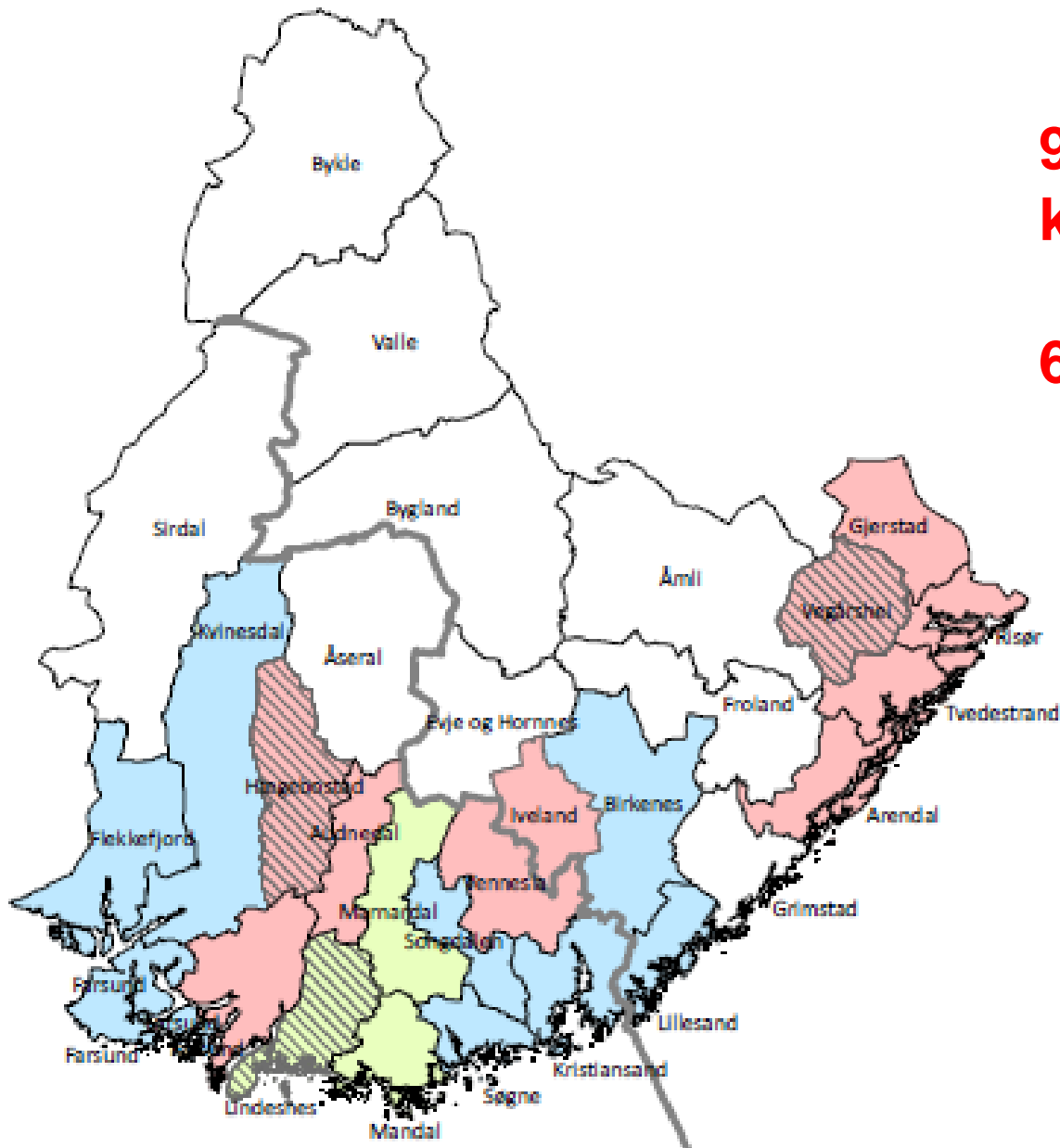
Risikabel alengang

Halvstore sentrale og godt integrerte kommuner

Småkommuner med korte avstander og høy distriktsindeks

Intensjonsalternativet

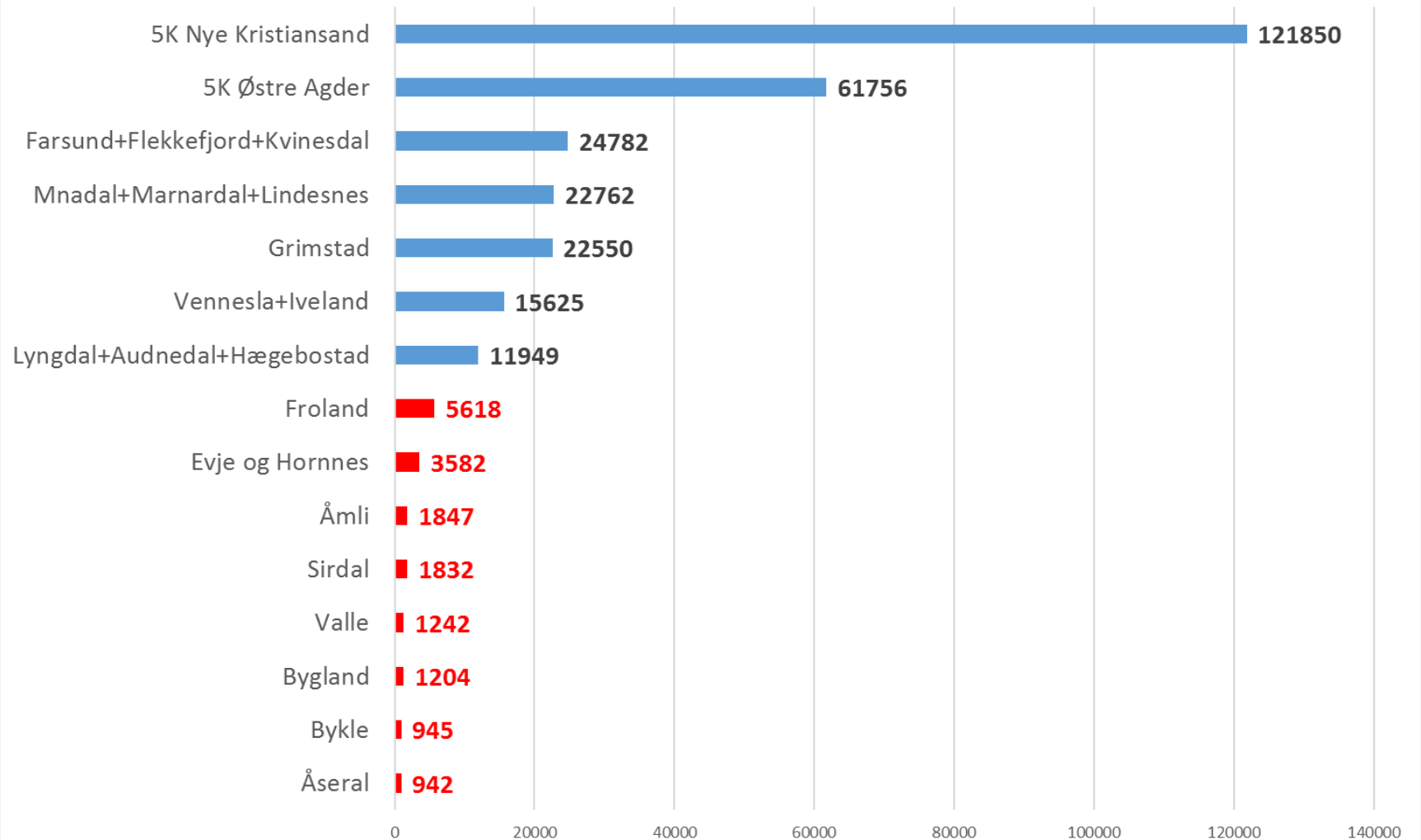

9 uforandrede kommuner?

6 nye kommuner?

Ny kommunestruktur

Intensjonsalternativ med 15 kommuner, hvorav 6 nye kommuner

Kjennetegn

- Mye bedre BA-sammenfall i de store byregionene
 - Nye Kristiansand + Nye Vennesla
 - Ny flersenterkommune i Østre Agder
- Omlandsmobilisering i Mandal, Lyngdal, Farsund/Flekkefjord
- Alenegang for Grimstad og Froland
- 7 single i indre Agder

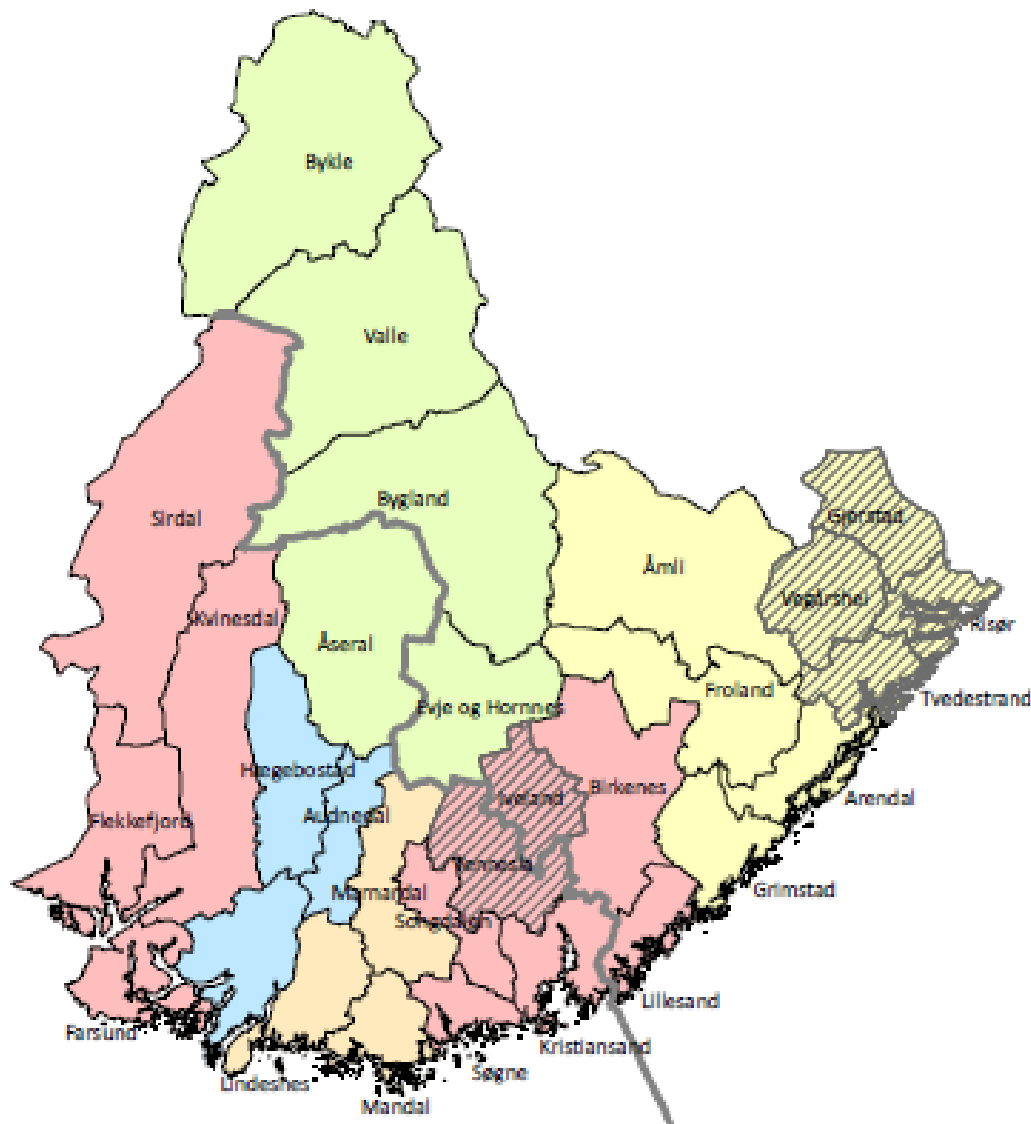
Mulige nasjonale pionerer

- Ny kreativ storbymodell i Kristiansand
- Ny desentralisert flersenterkommune i Østre Agder
- Nye strategier for inkorporering og samarbeid mellom by og land

Men

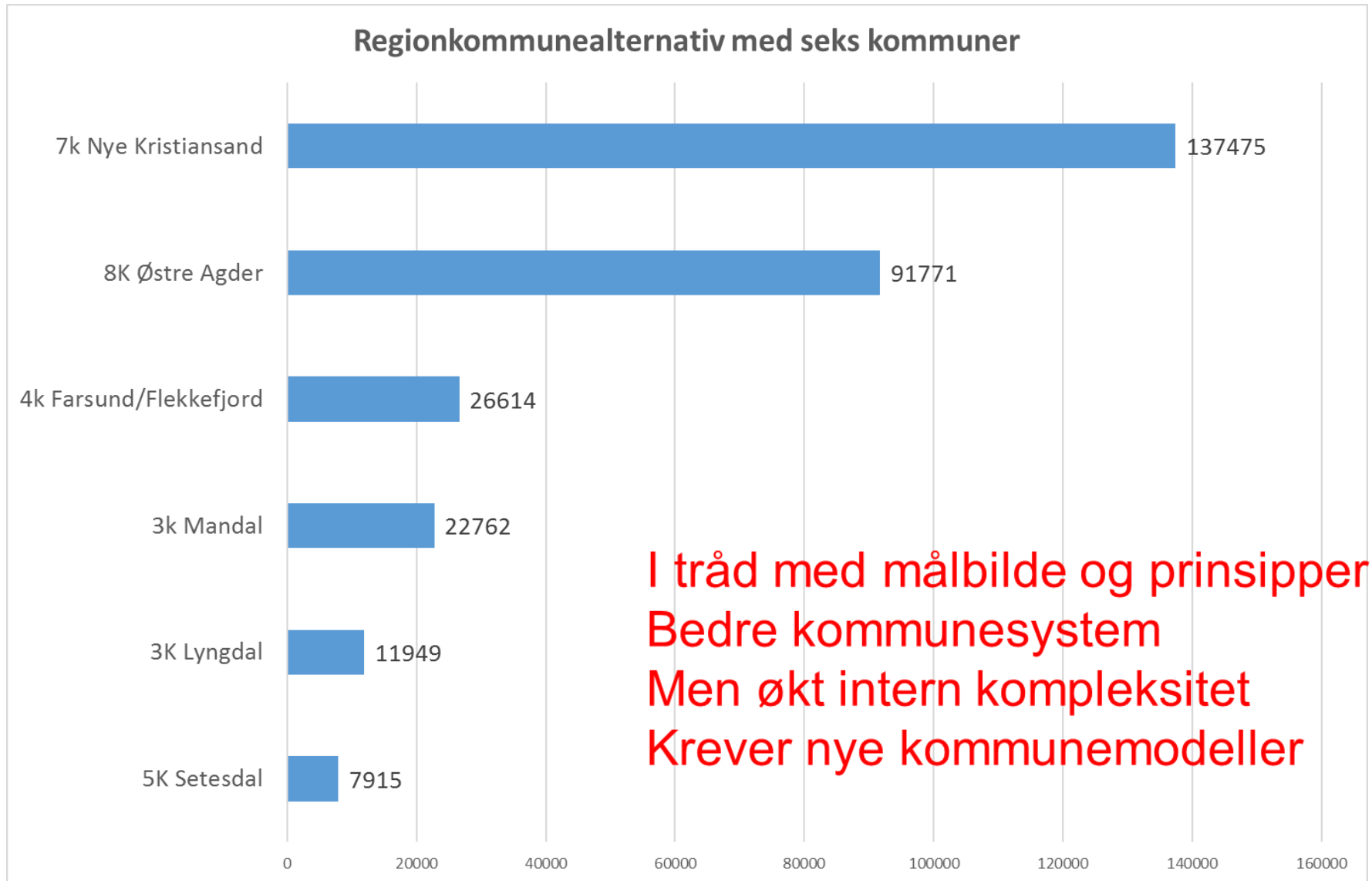
- Fortsatt store ubalanser
- Fortsatt mange små med store utviklingsbehov
- Voksende ulikheter i befolkningsutvikling, kompetanse og tjenester?
- Finansiell usikkerhet?
- Ingen ytterligere desentralisering?
- Lettelser i statlig styring?

Regionkommunealternativ med 6-8 nye kommuner

1. Nye Kristiansand+
2. Nye Arendal/Grimstad+
3. Mandal/Lindesnes+
4. Lyngdal+
5. Farsund/Flekkefjord+
6. Setesdal 5k
7. Region Øst 4K?
8. Nye Vennesla 2K?

Modell med 6 regionkommuner

Hva kan skje i Stortinget V2017?

- Alt 1: Stortinget vedtar en nye konkrete kommuner over hele landet
- **Alt 2: Stortinget vedtar obligatoriske prinsipper for nye kommuner og gir en ny tidsfrist for tilpasning**
- **Alt 3: Stortinget vedtar en obligatorisk kommuneblokkreform og ber kommunene velge mellom sammenslutning eller mer obligatorisk interkommunalt samarbeid**
- Alt 4: Stortinget avlyser kommunereformen, jobber med kompetanseprogram og andre strategier for likeverdige tjenester og utvikling

Overgang til to-sporet reform?

- **Plan A: Ny kommunestruktur** som tilfredsstillers nasjonale mål og inndelingsprinsipper
- **Plan B: Forpliktende permanent samarbeidsstruktur** som tilfredsstillers de samme kriteriene

Altså: En obligatorisk **kommuneblokkreform** med mål om å utvikle sterkere generalistkommuner for alle